

KIRILAN IŞIK OLSUN Sezai Karakoç Şiirinde Işık / Gölge Halleri & Etkilenmeler...

Betül İNCE

Sorumlu Yazar/Corresponding
Author:

Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat
Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye

ORCID: 0000-0003-2017-7551

E-mail: btinc@outlook.com

Geliş Tarihi/Submitted: 26/02/2020

Kabul Tarihi/Accepted: 25/05/2020

Tanıtımı Yapılan Kitap:
Arslan, Fatih (2019). *Kırılan Işık
Olsun Sezai Karakoç Şiirinde Işık /
Gölge Halleri & Etkilenmeler...*, Ankara:
Akçağ.

ISBN: 978-605-342-525-0

Sözün yaşam kılacağına inananların başköşesi olan şiirler, kendisine bir zamansızlık hükmü biçerek sahibine sonu bilinmeyen bir yaşam alanı armağan eder; anlardan öte... Şiirlerin taşıdığı imge değerler de, muhataplarını anlaşılacak adına beklemektedir. İşte bu bekleyişlerin neticesinden biri de *Kırılan Işık Olsun Sezai Karakoç Şiirinde Işık / Gölge Halleri & Etkilenmeler* adlı eserdir.

Fatih Arslan tarafından kaleme alınan eser, 2019 yılında Akçağ yayınlarından yayımlanmıştır. Sözü edilen eser; ön söz, on altı bölüm, sonuç ve kaynakça olmak üzere toplam 142 sayfa ile okuruyla buluşmuştur. Eserin ilk bölüm başlığı olan *Kenara Çekilelim / Gölgeye Başlangıç* adlı giriş mahiyetindeki kısımda, ışıkla birlikte gölgenin dünyaya hükmü anlatılır. Işığın çok renkliliğine karşın gölgenin bu çok renkliliği tek kılma özelliğine yer veren eserde, insanoğlunun gölge ile oyununu, gölgeye kattığı anlam ile gölgenin nasıl tarihsellik kazandığı aktarılır. İnsanın bilinen tarihinden beri insanoğlunu yalnız bırakmayan gölgenin, gelişim sürecinde nasıl sembolik anlam kazandığı üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte gölgenin asli değeri olan görmenin anlam ve tamamlayıcılığına yer verilmiştir. Arslan, görmenin tamamlayıcılığında ışığın vazifesini aktarırken metnin ışığa olan ihtiyacını da aktarmaktadır. Nitekim "kelimelerin gücü hayalin kavrama potansiyeline ancak ışığın aydınlığında kavuşabilir" (s. 2). Işık sayesinde metinlerin asıl söylemek istedikleri gün yüzüne çıkacaktır; anlamak arzusunda olanlar için... Çalışmada, ışığın diğer bir ifadesi olan yakmak eyleminin de açıklanması ışığın ne denli bir değer yükü oluşturduğunu gösterir. Işığın ateş metaforuyla açıklanması ile teslim aldıklarını kendisi kılma özelliği de aktarılarak onun çok boyutluluğuna da yer verilir.

Korkumuz, Ufkumuz Gölge... / Histerik illüzyon... / Derinlik, Gölge Girdabı adlı ikinci kısımda, ışığın gölgeye etkisi ve bu etki sonucu nesneye düşen görevden bahsedilir. Bir değişkenlik ögesi olarak yer alan nesnenin yanılsamalara sebebiyet vermesi, gölgenin duyumunu sunar. Bu duyum karşısında, "onu var eden ışıkla daha çok belirginleşen, karanlıkta ışığı arayan ve ışığın hayatı fısıldayan sesiyle fiziksel huzuru bulan insan, sebebi çok da aşikâr olamayan bir nedenle gölge oyunlarına, pratiklerine başvurmaktadır" (s. 5). Çalışmada, gölgenin çocuklar ve yetişkinlerde farklı etkiler gösterdiği ifade edilerek gölgenin biçimleri ve bu biçimlerin iki boyutlu etkisi açıklanmıştır. İllüzyonun

ne olduğunu da açıklayan Arslan, böylelikle gölgenin de aslında bir tür illüzyon olduğunu ifade eder. "Gölge de aslında en sadık, zararsız, en tatlı illüzyondur" (s. 6). Gölgeyle birlikte gölgeyi yenmenin de açıklandığı bu kısımda, gölgesini yenmeye çalışan bireyin korkuyla karşılaşması sonucu aslında ego ve üstünlük eğilimini de yenmeye çalıştığı aktarılmıştır. Böylelikle anlaşılır, yaşamın temel göstergesinin gölge olduğu; yaşayan, yaşayanla...

İzlenimci Boyutlanma / Işık Varsa Gölge Edin... adlı üçüncü bölüm başlığı altında, ışık ve gölgenin birbirine bağımlılığının resimdeki etkisine değinilmiştir. Gölgenin gerçekliği aşan tarafına karşın ışığın etkin bir özellik kazanarak nesnelere var eden yapısına değinilerek ressamlar için gölgenin ne ifade ettiğine yer verilir. Gölgenin sadece resim boyutu değil taşıdığı müphemiyet üzerinde de duran Fatih Arslan, gölgenin görüntü yanılgısı olmasının gölgeye çoklu anlam boyutu (sanat değeri) kazandırdığını ifade eder. Şiirin ne olduğuna dair ifadeler açıklanırken şiirden geriye de sadece ışığın kaldığı aktarılır. Böylelikle söze, ışığın gölgesi altında olma payı biçilir. Gölgenin ışıkla alakası açıklanırken neden farklı biçimlerde ortaya çıktığı da aktarılmıştır. Bu farklı biçimler doğal olarak gölgeye farklı anlamlar kazandıracaktır ki eserde, bu anlamlar üzerinde de durulmuştur. Gölge tiyatrosunun tarihine yer verilerek ışığın tiyatroya etkisinden bahsedilir.

Eserin bundan sonraki bölümlerinde Karakoç şiirinin özellikleri göz önünde tutularak ışık/ gölge imgelerinin açıklamaları, şiirlerle desteklenerek yapılmıştır. Bu bölüm başlıkları şunlardır: *Nuh Dağı'nın Alevi / Dönüşümleri...*, *Işıklar...* Kitabı-ı Mukaddes..., *Ötesi Mutlak(a)...* *Işmanın Yönü, Tanımsızlığı...*, *Rit / Mit...* *İN(s)an Gölgesi...*, *Nesnelerin Yeri Işıktadır... Yansır Gölge Mahşeri*, *Gül Sevdası / Göğe Işık Sürgünleri*, *Ontolojik Salimlik...*, *Yön Toprak Mekân... Tamamlama Değerleri... Arketipsel Gölge, Gölgesi Kadar İnsan / İnsan Gölgesi Karar... Leyla Mesafesi...*, *İde(oloji) İmleri, Kuşatım... Dünya Vicdanı...*, *Yukarıya Sürgün... / İnşirah Değerleri...*, *Vardı / Mitten, Söylenceden vb. (T)Aşanlar... Hatta Ta-ha...*, *Telmihsiz Zamanlara... İslam'ın Tarihi, Tasavvuf/Tasarruf...*, *BİR Nihayet BİR...*

Çalışmada, Karakoç şiirinin *yeni gerçekçi şiir* olarak ikinci yeniye nasıl farklı seçenek oluşturduğu aktarılmıştır. Ki bu farklılık Karakoç şiirine "bir boyutuyla ışığa ve gölgeye doğru gözleri kamaştıran yoğun bir yürüyüş" (s. 13) olma özelliği kazandırır. Karakoç şiirinin imgesel boyutunun anlatıldığı eserde, şairin şiirlerinin genel özellikleri de açıklanmıştır. Tabii genel özellikler açıklanırken gölge ve ışık imgelerinin Karakoç şiirindeki yerine değinilmiştir. Gölge ve ışık imgelerinin açıklama boyutundan sonra şiirdeki halleri de örneklerle desteklenmiştir. Böylelikle gölge imgesinin nasıl sınır görevi kazandığı, kullanılan diğer imgelerle arasındaki bağlantı aktarılmıştır. Şairin şiirlerinden hareketle imge ve kullanılan dile değinen Fatih Arslan, sözü edilen şiirlerde kullanılan imgeler arasındaki bağlantıları aktarırken Karakoç dilinin çağrışım değeri taşıdığını ve bunun da şairin şiirlerine nasıl etki ettiğini açıklamıştır. Karakoç şiirinin taşıdığı dini motifler üzerinde durulurken ışığın kutsal ışık motifiyle nasıl anlam yoğunlaşmasına sebebiyet verdiği anlatılır. Eserde, bunlar açıklanırken ışığın dinlerdeki yorumlarına da yer verilmiştir.

İslam düşüncesinde ışığın yerine değinen Arslan, Kur'an'da ışığın ne olarak belirtildiğini aktarır. Buna göre ışık "Allah'ın varlığını sembolik boyutlarda temsil ederken, aynı zamanda nihayeti olmayan yaratma kudretine de bir emsal teşkil eder" (s. 23). Böylelikle çalışmada, ışığın gölge üzerindeki etkisine de dikkat çekilmiş olur. Arslan, ışığın genel olarak dışıl özellik göstererek *yeni medeniyetle* mukayesesinin yapılmasının Karakoç şiirinin besleyen yanı olduğuna dikkat çeker. Şiirlerden örneklerle de Allah'ın varlığının kazandığı anlam ile Karakoç şiirindeki ışık/ karanlık biçiminin yorumlanış şekli ele alınmıştır. Ayrıca tarih boyunca güneşe atfedilen kutsiyet açıklanarak ilk ışık kaynağı olan güneşin gölgeyi var

etmesi üzerinde durulmuştur. Çalışmada, gölgenin mitoloji(Türk, Yunan, Mısır) ve Türk anlatı geleneğindeki yeri de tespit edilmiştir.

Işığın anlam kazanmasında yansımanın rolü aktarılırken yansımanın da bir varlık algısına sebebiyet vermesi üzerinde durulmuştur. Bu algının da Platon'dan Doğu İslam felsefesinin doğuşunda öne çıkan isimlere kadar ilham kaynağı olduğu aktarılır. Gölgenin ne olduğuna dair ifadeler, Platon'un Devlet adlı eserinde kazandığı anlam ile açıklanmıştır. Gölgenin taşıdığı anlamlar üzerine durulurken bu anlamların oluşumuna sebep kavramlar da açıklamalarda yerini edinmiştir; yansıma, siluet, simülasyon... Işık ve gölgeye yüklenen değerlerin aynılığı üzerinde durulurken gölgenin ışık ile bütünlüğüne, aralığına değinilir. Gölgenin ayna ile olan ilişkisi de narkissos ile açıklanmıştır. Böylelikle narkissos mitinin gölge imgesi ile ilişkisine değinilir. İlkel inançlarda ışık ve ışığa bağlı kavramlar açıklanarak bu kavramların ne ifade ettiğine değinilir.

Gölgenin varlığı kadar yokluğu da çalışmada dikkat çekilen konulardan olmuştur. Bu da eski inanışlardaki anlam ile ifadesini bulmuştur. Gölge bağlamında gerçekliğin kullanılması, eski bir Hint destanı ile desteklenerek açıklanmıştır. Bütün bunlar neticesinde çalışmada, gölgenin, Karakoç şiirinde bir olgunlaşma biçimi olduğu saptanmıştır. Fatih Arslan, Karakoç şiirinde imge açıklaması yaparak Karakoç şiirlerinin oluştuğu formlar üzerinde durmuştur. Bunun neticesinde de şiirlerinden hareketle ışığın çağrıştırdığı imajlar açıklanmıştır. Gölgenin duyusallığı, gölgenin beden için niteleyici özellikleriyle belirtilir. Beden kadar var olan gölgenin ortaya çıkışı üzerinde durulur. Yaratılanın, Tanrının gölgesi olma niteliği tasavvufi boyutuyla açıklanarak Karakoç şiirindeki yerine değinilir. Jung'a göre gölgenin açıklaması yapılarak gölgenin psikanaliz boyutu ifade edilmiştir. Bu bağlamda gölgenin, toplumun yapı taşı olan bireyi nasıl etkilediği ve gölge olgusunun nasıl bir arketipsel boyut kazandığı açıklanmıştır.

Karakoç'ta kadın imgesine de değinilerek gölge imgesi açıklanmıştır. Bu imgenin açıklanması da daha çok anne ekseninde yapılmıştır. Konunun önemini belirtmesi amacıyla da annenin yokluğuyla yaşanabilecek travmalardan bahsedilmiştir. Çalışmada, nesnenin varlığı ile ışık/gölgenin yüklendiği imge değerler açıklanır. "Işığın, gölgenin, karanlığın tamam edici, destekleyici, aralayıcı, kaybedici boyutları her defasında yeni bir tavır yükünü yüklenmiş adı imge, değer olan bakma niyetlerini oluşturur" (s.75). Sezai Karakoç şiirinin genel özelliklerinin de aktarıldığı çalışmada, Karakoç'un batıdaki olaylara karşı duruşu, şiirleriyle desteklenerek açıklanmıştır. Böylelikle tarihe tanıklığın sesi olan Karakoç

şairinin, farklı bir özelliğine yer verilir. "Karakoç şiiri duyumun, ruhunu rahatsız eden bütün şiddetli kırılmaların kaydedildiği bir insan sismografi gibi bilmediği topraklarla kaderdaşlık etmektedir" (s. 79). Karakoç şiirinin tarzı, ikinci yeni şiir özellikleri içerisinde değerlendirilerek aktarılmıştır.

Çalışmada, gölge ile alakalı yerinde tespitlerden deyimler de payına düşeni almıştır. Bu sebeple Karakoç şiirlerinde gölge ile ilgili kullanılan deyimlere ve bu deyimlerin yer yer bambaşka bir anlam boyutuyla açıklandığı üzerinde durulur. Böylelikle gölge ile ilgili deyimlerin *anlam niyetleri* sorgulanmıştır. Modernleşmenin getirdiklerine dair ifadeler belirtildikten sonra Karakoç'un bu modernleşme karşısında savunduğu yol belirtilir; İslam değerleri... Fatih Arslan, gölge / ışığın hallerini aktarırken mekânın önemine de değinmiştir. Nitekim her şairin besleyici başatıdır, coğrafyası.

Batı ve doğunun şairdeki halleri, kazandığı imgesel değerlerle sorgulanmıştır. Karakoç şiirindeki doğu, sahip olduğu gölge değerleriyle açıklanır. Arslan, bunu yaparken de gölgenin ne olduğuna dair ya da neye sebebiyet verdiği üzerinde durmuştur. Doğu metinlerinin Karakoç imgesindeki yeri de tespit edilmiştir. "Karakoç kendince bir rüyayı/ dünyayı, kendince bir yapıyla, kendince bir anlatıma aktarmıştır. Doğu masallarından ve özellikle Bin Bir Gece Masallarından esinlenerek yazılan Şehrazat'da bir tip ve onun temsil biçimleri yeniden işlenir" (s. 95). Gölgenin açıklanması, Dede Korkut ve destanlardaki anlam içeriğiyle desteklenerek de açıklanmıştır. Böylelikle gölgenin halleri, diğer metin türlerindeki yeri okura sunulmuştur.

Karakoç şiirinde, peygamberlerin hayatları, kıssalarına dair ifadelerin açıklanması yapılarak gölgenin rivayetlere ne şekilde göndermelerde bulunduğu açıklanmıştır. 1950'li yılların şiir özelliklerinden bahsedilerek Karakoç şiirinin özellikleri açıklanır. Buna göre tabu sayılabilecek kelimelerin kullanımı onu farklı bir konuma yerleştirmiştir. Karakoç şiirin çok seslilik taşıyan özelliği, kazandığı derinleşme boyutlarıyla açıklanmıştır. İslami değerlerin Karakoç şiirinde yansımaları anlatılarak Karakoç şiirinde bu yansımanın gölge imgesi ile okura ne üzere ulaştığı anlatılır. Gölgenin sahip olduğu konum, metnin taşıdığı anlam ile ifade edilir. Gölgenin görme biçimleri için nasıl ve ne açıdan kaynak oluşturduğu üzerinde durularak imgenin, şairin hayatı yorumlama biçimi olarak karşımıza çıktığı ayrıntısına yer verilmiştir. Işığın kazandığı çağrışım değerleri, anlam bulduğu imgelerle açıklanmıştır...

Çalışmanın *Sonuç ya da Velhâsıl* bölümünde, genel çıkarım bağlamında, gölge ve ışığın nasıl anlam kazandığı üzerinde durularak iki imge arasındaki bağlantı açıklanmıştır. Karakoç şiirinde, gölge ve ışık imgesinin ne tür bir malzeme olarak kullanıldığı, nasıl yorumlandığı genel ifadelerle yerini edinmiştir.

KIRILAN IŞIK OLSUN Sezai Karakoç Şiirinde Işık / Gölge Halleri & Etkilenmeler..., gölge ve ışık imgelerinin anlam kazandığı halleriyle açıklaması ve Sezai Karakoç şiirindeki yerini tespit etmesi açısından önem taşımaktadır. Eserde üzerinde durulan imgelerin açıklanması yapılırken konunun ilintili olduğu diğer alanlara ait verilerin işlenmesi ayrıca önem taşımaktadır. Eserin isminde de gördüğümüz *etkilenmeler* yazarın konuyu ele alış biçiminde önemli bir faktör olmuştur. Böylelikle bilimsellik ile etkilenmelerin bir armoni oluşturduğu eser, okuruna akademik dilin farklı bir yönünü sunmuştur. Fatih Arslan, Boş Zaman Figürlerinde kullandığı izlenimci ifade biçimiyle bu eserini de farklı kılmıştır. Çalışmanın dikkat çeken taraflarından biri de bölüm başlıklarının söz oyunlarına başvuru olarak oluşturulmasıdır. Eser, taşıdığı bu özgün nitelikler ile farklı bir düşünme biçimi ve geniş bilgi birikimine katkı sağlar. Sözün öneminin de hatırlatıldığı *Kırılan Işık Olsun* adlı eser, önemiyle daim olsun...